

NĚKTERÉ POZNATKY Z ČINNOSTI VOJSK SPOJENECKÉHO SLOŽENÍ

Historie válek nám dává nemálo příkladů společné bojové činnosti dvou i více národních armád proti společnému nepříteli.

Vojenská seskupení byla vytvářena jako dočasný vojenskopolitický svaz (spojení) dvou nebo několika států k boji proti agresí nebo pro přípravu a vedení agresivní války.

Politické cíle, složení a zvláštnosti vojenského seskupení jsou podmíněny charakterem sociálního a politického zřízení zúčastněných států, jejich politikou. Vnitřní vztahy a strategie vojenského uskupení závisí kromě toho i na zvláštnostech historické epochy v celku, na stupni cílů států — členů seskupení a též na ekonomických, morálně politických a vojenských možnostech. Stejnými faktory je určováno i místo a úloha států v tomto seskupení.

V antagonistických, sociálně ekonomických formacích, velké a silné státy zpravidla využívají ostatní účastníky vojenské koalice pro své zájmy. V takovýchto koalicích jsou vytvářeny nerovnoprávné vztahy. Příkladem jsou některé vojenské koalice napoleonských válek, fašistická koalice za 2. světové války a rovněž i agresivní vojenskopolitické paktů, vytvořené USA po 2. světové válce.

Nerovnoprávné postavení států v imperialistických vojenských blocích stále více prohlubuje a zosťhuje neshody mezi nimi, proto jsou takovéto vojenskopolitické paktů často nepevné. Při stanovení obecných cílů zákonitě dochází ke střetům zájmů jednotlivých států.

Historické zkušenosti potvrzují, že celkovou obecnou tendencí v používání spojeneckých armád je neustálé rozšiřování sfér a úrovní vojenské integrace od:

- strategického k operačně taktickému,
- samostatného použití národních armád v prostorech jejich odpovědnosti k vytváření smíšených svazů,

— dočasného vytváření spojeneckých uskupení vojsk v předvečer a v průběhu války až k organizaci trvale působících svazů ozbrojených sil a orgánů velení již v době míru.

Tato tendence se projevuje i v současnosti, kdy byla vytvořena diametrálně odlišná seskupení imperialistických a socialistických států s tříděně nesmiřitelnými cíli, ideologií a ekonomickým systémem.

Zvláštní charakter mělo protihitlerovské uskupení. Šlo o široké spojení mnoha zemí s různým sociálním systémem, které bylo vytvořeno ke zničení agresivního bloku fašistických států. Rozhodující silou v tomto vojenském seskupení byl Sovětský svaz, který svou pevností a důslednou politikou dosáhl určité jednoty akcí.

Charakteristickou zvláštností současných imperialistických vojenských koalic je jejich agresivní činnost, která směřuje proti SSSR a ostatním zemím socialistického společenství, proti revolučnímu a národně osvobozenkému hnutí. Tyto koalice vytvářejí společné ozbrojené síly a vojenská velení. Účastníci se snaží koordinovat svou činnost ve vojenských, politických, ekonomických, ideologických i v dalších otázkách. Imperialistické bloky jsou zdrojem mezinárodního napětí a mnohých válečných konfliktů v různých částech světa.

Úplně jiné politické cíle a obsah má vojenský svazek socialistických států — účastníků Varšavské smlouvy. Tyto země bojují za mír a mezinárodní bezpečnost, za spolupráci mezi zeměmi s rozdílnými sociálními systémy. Proto jsou socialistické země zásadními nepřáteli rozdělování států na nepřátelská uskupení, která stojí proti sobě.

Sociálně politická činnost vojenského svazku socialistických zemí tkví v kolektivní obraně revolučních vymožeností národů před agresivními cíli imperialismu. Vojenský svazek socialistických států má pevné ekonomické, politické, ideologické a vojenskostrategické základy. Spojuje je jednotu cílů, rovnoprávnost států — členů svazku, všestranná a nezištná vzájemná pomoc.

Historický vývoj potvrzuje, že vytváření uskupení bylo normálním jevem.

V průběhu Velké vlastenecké války v celé řadě operací spolu se sovětskými vojsky plnily bojové úkoly i svazy a svazky spojeneckých armád. Společně s ozbrojenými silami SSSR úspěšně bojovaly: 1. a 2. armáda Polské lidové armády, 1. československý armádní sbor, armáda Rumunska, Bulharska a maďarské útvary.

S vojsky 3. ukrajinského frontu měla těsnou součinnost armáda Jugoslávie. V bitvách na Dálném východě společně se sovětskými vojsky bojovaly i svazky Mongolské lidové revoluční armády.

Spojenecké složení měla i angloamerická vojska.

Rovněž fašistické Německo využilo své satelity ve válce proti Sovětskému svazu.

Problémy přípravy a vedení válečné činnosti uskupeními spojeneckého složení mají objektivní charakter. Jejich kořeny jsou nejen ve válce jako velice složitém sociálně historickém jevu, ale jsou dány národními zvláštnostmi každé ze spojeneckých armád, jako jsou např.: technické vybavení, organizační struktura, úroveň přípravy příslušníků a jejich morálně politický stav, bojové možnosti, názory na formy a způsoby válečné činnosti, bojové zkušenosti, tradice a řada dalších faktorů.

Rozmanitost těchto faktorů, které jsou různorodé co do obsahu, je hlavní příčinou specifiky řízení spojeneckých vojsk. Tato specifika zahrnuje prakticky

všechny hlavní stránky válečné činnosti — od organizace boje až po splnění operačních i strategických úkolů.

Z analýzy činnosti spojeneckých vojsk v průběhu druhé světové války vyplývá, že jedním z nejvýznamnějších problémů přípravy a vedení operací bylo vždy co možná neúplnější a nejvhodnější využití bojových možností svazků a svazů spojeneckých armád a dosažení koordinace jejich činnosti.

Tento problém byl neúspěšněji řešen v těch uskupeních vojsk, která byla vytvářena v průběhu vedení spravedlivé války, např. k zničení fašismu, dosažení národního osvobození, sociálního pokroku atd. To bylo charakteristické pro spojenecká uskupení vojsk, která působila v sestavě sovětských ozbrojených sil nebo spolu s nimi ve Velké vlastenecké válce.

Za pomoci Sovětského svazu bylo vyzbrojeno a vycvičeno okolo 60 různých národních svazků o celkovém počtu více než půl miliónu osob. Tyto formace byly později základem národních armád zemí socialistického společenství. Sovětský svaz pro ně vyčleňoval dostatečné množství zbraní a bojové techniky, zabezpečoval je dalšími materiálně technickými prostředky, pomáhal připravovat velitelské kádry a předával jim své bojové zkušenosti.

U svazů a svazků různých národních armád byl samozřejmě i různý vývoj a přístup, zejména z hlediska jejich organizační struktury a vybavenosti. Např. u divizí 1. Polské lidové armády byla organizace vytvářena podle vzoru sovětských gardových divizí. V sestavě 2. Polské lidové armády byly kromě vševojskových (pěších) divizí tankový sbor, dělostřelecká divize a celá řada speciálních útvarů. To vše v souhrnu vytvářelo větší samostatnost při plnění operačních úkolů a dávalo možnost kvalitně a v krátkých lhůtách sladovat národní svazy a svazky.

Zkušenosti z bojů potvrdily, že spojenecká vojska vytvořená na území SSSR, byla vysoce bojeschopná.

Na směrech hlavních úderů útočily zpravidla zkušené svazy a svazky Sovětské armády. Spojenecká vojska buď rozvíjela jejich úspěch, nebo využívala jimi dosažené operační výsledky při plnění svých úkolů.

Postupně se získáváním bojových zkušeností byla používána spojenecká vojska i na důležitých směrech a k plnění i rozhodujících úkolů, např. při průlomu připravené nepřátelské obrany. Protože průlom připravené nepřátelské obrany byl vždy jedním z nejsložitějších období operace, byla spojenecká vojska posilována značným množstvím sovětského dělostřelectva (zvláště velké ráže) a rovněž k podpoře vojsk byl vyčleňován velký počet letadel. To umožňovalo spojeneckým vojskům vést mohutné palebné údery a dosahovat mnohonásobné převahy nad nepřítelem v obraně.

Spolehlivé zabezpečení ochrany spojeneckých vojsk a objektů týlu před úderem vzdušného nepřítele patřilo v minulé válce rovněž k hlavním problémům.

Příprava, vedení operací spojeneckými uskupeními a problémy, které jsou dány odlišnostmi v kvantitativních a kvalitativních charakteristikách spojeneckých svazů, se nejmarkantněji projevují ve velení vojskům.

Zkušenosti z druhé světové války a lokálních válek potvrzují, že stav velení je důležitým ukazatelem bojové síly vojsk, jednou ze základních součástí jejich bojového potenciálu a jeho narušení (třeba jen na krátkou dobu) se vždy projevilo na výsledku ozbrojeného boje a vedlo k vážným následkům.

Ve Velké vlastenecké válce ve svazech, vytvořených ze sovětských a spojeneckých vojsk, byly potíže, které vyplývaly z podmínek národních formací a jejich vstupu do války. Nejsložitější byl problém operativnosti a efektivnosti velení. Ten se objevil hned po vyhlášení války Rumunskem, Bulharskem a Maďarskem fašistickému Německu, kdy nejprve bylo uskutečňováno velení např. 1. a 4. rumunské armády prostřednictvím národního generálního štábu. Tato metoda však nezabezpečovala operativní řízení a úzkou koordinaci úsilí spojeneckých vojsk ve lhůtách daných dobou přípravy a zvláště tempem vedení útočných operací. Proto v září roku 1944 byly tyto armády, po vzájemné dohodě stran, operačně podřízeny veliteli 2. ukrajinského frontu. To usnadnilo nejen velení, ale i předávání bojových zkušeností Sovětské armády.

Operační podřízenost národních svazů sovětskému velení v žádném případě nenahrazovala národní vojenské velení a nezbavovala je samostatnosti při přípravě a všestranném zabezpečení vlastních vojsk v rámci přijatého rozhodnutí a plánu operace. Na operativnost velení měla vliv i ta skutečnost, že spojenecké svazy, svazky a útvary, které tvořily spojenecká uskupení, měly někdy dvojí podřízenost. Byly podřízeny jak spojeneckému operačnímu velení, tak i nejvyššímu národnímu vojenskému orgánu. Potíže ve velení, zvláště v konečné fázi války, byly dány vzdáleností a specifikou válčiště, vzdálenostmi operačních směrů, složitostí radioelektronické situace a dalšími faktory.

Vážným problémem v této oblasti bylo stanovení optimálního poměru centralizované a decentralizované metody velení. V podmínkách vedení bojové činnosti na souvislé frontě při nedostatku bojových zkušeností a znalostí některých vojsk, která byla součástí spojeneckého uskupení, bylo efektivnější centralizované velení. Současně však někdy svazovalo iniciativu podřízených a v případě narušení spojení vedlo k projevům pasivity, protože od nadřízeného nedostávali potřebné pokyny.

V podmínkách rychle se měnící situace, při rozvíjení operací na jednotlivých směrech a některými svazky i v odtržení od hlavních sil, rostla úloha decentralizovaného velení. Jeho základem byl jednotný záměr operace, stanovené úkoly vojsk a správné předvídání vývoje situace jejich velením jak v pásmu útoku, tak i na operačním směru jako celku.

K cílevědomému velení spojeneckým vojskům ve společných operacích Velké vlastenecké války přispíval tvůrčí přístup k jeho organizaci, skutečně soudružské pracovní vztahy spojeneckých štábů a použití různých způsobů velení. Mezi ně např. patřily:

- vzájemné výměny operačních skupin (vojenských misí),
- osobní setkání nadřízených velitelů s podřízenými,
- pracovní korespondence,
- přímé kontakty velitelů součinnostních vojsk.

V kapitalistických zemích, které byly součástí antihitlerovské koalice v letech 2. světové války, byl problém velení koalickým uskupením vojsk řešen poněkud jinak. Řešení britsko-amerického velení mělo zdoluhavý charakter. Téměř roku bylo třeba k tomu, aby byl vytvořen Spojený výbor náčelníků štábů ke koordinaci činnosti vojsk západních spojenců. Avšak velká vzdálenost výboru od evropského válčiště (sídlił ve Washingtonu) a omezenost jeho funkce znemožňovaly velení koalickým uskupením. Velkou překážkou v zabezpečení společné bojové činnosti byla kromě toho nejednotnost názorů britského a amerického velení na vedení války.

Rovněž vypracování strategických operací bylo velice zdoluhavé, neboť představitelé stran jen neochotně přijímali vzájemné ústupky nebo souhlasili jen pod nátlakem. Snahou každé strany bylo obhájit vlastní politické zájmy, které by vedly k upevnění vlastního vlivu, což podstatně zotročovalo problém velení. Další potíže vznikaly v souvislosti s různými vojenskými doktrínami, platnými v těchto zemích. Kromě toho se každá strana snažila dosáhnout na tom či onom válčišti své politické a vojenské cíle a získat dominující postavení.

Pestrost a těžkopádnost štábu vrchního velení, v důsledku začlenění do jeho sestavy vedle vojenských specialistů i velkého počtu politických a ekonomických poradců z různých zemí, kteří nezdědka měli přímo protichůdné názory v oblasti vojenské politiky, mimořádně ztěžovaly jeho práci a vrchní hlavní velitel musel věnovat mnoho času koordinaci plánů, přijímání kompromisních rozhodnutí a urovnávání různých sporů.

Pro strategické řízení, které mělo jasně koaliční ráz, byly zvláště typické vnitřní třenice, které vyplývaly z rozporů mezi imperialistickými kruhy USA a Velké Británie. To vedlo v řadě případů k názorovým rozdílům i neshodám — zvláště při stanovení úkolů armádám jednotlivých států v operaci, v důsledku čehož se někdy úsilí vojsk nevyužívalo efektivně a účelně.

Zvláště složité bylo koaliční velení vojskům satelitů ve fašistickém bloku. Příčiny spočívaly nejen v tom, že vojska neměla speciální společné orgány velení, ale i v antagonismu a nedůvěře ve vztazích mezi nimi, což bylo důsledkem nespravedlivého, reakčního charakteru války a také otevřeného politického a vojenského diktátu ze strany hitlerovského Německa. Ostré vnitrokoaliční rozpory neumožňovaly řešit dokonce ani základní problémy společných operací. Snahy o jejich překonání zpravidla nekončily prakticky, ale pouze protokolárními zápisy ze společných konferencí a četných porad představitelů velení. Navíc přenesení bojové činnosti sovětských vojsk mimo území SSSR, její další úspěšné rozvíjení na západ, politické přeorientování satelitů hitlerovského Německa také vzrůst předpokladů úplného zničení fašistického agresora přispěly nevyhnutelně k prohloubení krize v tomto imperialistickém (fašistickém) bloku. To ještě více zkomplikovalo koordinaci společné válečné činnosti v rámci koalice a vedlo k jejímu konečnému rozpadu.

Po skončení druhé světové války vytvořili imperialisté řadu agresivních vojenských bloků, vybudovali stovky předsunutých vojenských základů a vyzbrojili armády nejmodernějšími zbraněmi. Světový imperialismus v použití vojenské síly spatřoval i v současné době poslední a rozhodující prostředek k prosazení svých cílů — likvidace reálného socialismu. V poválečném období imperialistické státy vytvořily agresivní vojenskopolitický blok NATO. Poprvé v historii v mírových podmínkách byly zformovány i koaliční ozbrojené síly, rozvinuté v Evropě, v Atlantiku i Středozemním moři a otevřeně namířené proti SSSR a ostatním socialistickým zemím. Byly vytvořeny z ozbrojených sil skoro všech zemí — účastníků NATO. Jsou podřízeny hlavnímu velení NATO v Evropě, v Atlantiku a v zóně průlivu La Manche. Vojenskopolitické řízení a velení ozbrojených sil NATO se snaží všemi prostředky dosáhnout pevnosti a jednoty svých koaličních ozbrojených sil. Ovšem zostření rozporů mezi zeměmi paktu, vyvolané přímo přirozeným charakterem kapitalistických států, krize politiky „z pozice síly“ a uvolňování mezinárodního napětí zesilují krizové jevy v NATO i v jeho spojených ozbrojených silách.

Hrozba agrese ze strany bloku NATO přinutila socialistické země Evropy v čele se Sovětským svazem vytvořit obranné seskupení — Varšavskou smlou-

vu, a v jejím rámci Spojené ozbrojené síly a Spojené velení. Jde o principiálně nové po stránce sociální i z hlediska cílů spojenecké ozbrojené síly socialistických států, které mají jednotné ekonomické, třídní, ideologické a vojenskostrategické základy. Jsou spolehlivou záštitou revolučních vymožeností socialistických států a hrají důležitou úlohu v zabezpečení míru a mezinárodní bezpečnosti.

Z analýzy historických zkušeností vyplývá, že:

— vojenské seskupení mělo zpravidla úspěch ve společné činnosti v těch případech, kdy bylo dosaženo jednotné koordinace, kdy otázky byly řešeny na základě vzájemné rovnoprávnosti a úcty a každá spojenecká armáda ve stejné míře nesla odpovědnost za úspěch operací vlastních vojsk ve vztahu k národnímu i spojeneckému velení a vojska spojeneckého uskupení byla podřízena jednotnému velení, jehož činnost byla charakterizována operativností, přesností a zaměřením jednotného úsilí k dosažení společného cíle,

— nejdůležitějším faktorem úspěšného řešení všech problémů, které vznikají při organizaci společné činnosti vojsk Varšavské smlouvy, je jednota politických a vojenskostrategických cílů, založená na jednotě úkolů, těsných poutech bratrství a věrnosti komunistickým ideálům,

— nezbytnost řešení důležitých strategických i operačních úkolů, které bezprostředně souvisí s činností agresora, stanoví zabezpečování vysoké bojové pohotovosti orgánů velení i vojsk a z toho vyplývající požadavky na zdokonalení orgánů velení a spojení, zabezpečení jednoty výchovy a výcviku vojsk, zdokonalení společné přípravy spojeneckých vojsk.